

Рекомендації для батьків щодо повернення депортованих дітей

**Складені юристами
гуманітарної організації Every
Human Being та активістами
проєкту Kidmapping.**

версія актуальна на 15 травня 2023

Перший крок — повідомте про свою ситуацію

Заявіть про це в українські органи влади та гуманітарні організації.
Якщо вашу дитину (рідну, онука, племінника, підопічного тощо) примусово депортували з України в Росію або іншу країну,

по-перше - вам потрібно заявити про це в українські органи влади. По-друге - звернутися до гуманітарних організацій, які займаються пошуком дітей.

В обох випадках вам слід передати такі відомості (у тому обсязі, наскільки вони відомі; що більше інформації ви передасте, то більше можливостей матимуть пошуковці):

- ПІБ дитини, точну дату і місце народження;
- адресу місця проживання дитини (прописки);
- місце, з якого дитина була примусово переміщена, та обставини незаконного переміщення (якщо відомо);
- статус дитини (дитина, у якої є батьки/близькі родичі, дитина-сирота, дитина, позбавлена батьківського піклування, дитина, чії близькі загинули, але піклування ще не було передано іншим родичам тощо);
- інформацію про те, чи була дитина переміщена з батьками, у супроводі інших осіб або ж сама;
- якщо відомо, надати дані про поточне місце перебування дитини або останнє відоме місцезнаходження, обставини таких подій (часто буває відомий номер/адреса так званого "Пункту тимчасового розміщення", це може допомогти в пошуку дитини, навіть якщо з ПТР її знову перемістили);
- актуальне фото дитини та особливі прикмети (особливості тіла, шрами, родимки можуть бути корисними, особливо у випадку з новонародженими/малолітніми дітьми, які швидко ростуть);
- ПІБ, дата народження, місце реєстрації та проживання, номери мобільних телефонів, електронні адреси та місце поточного перебування батьків/інших законних представників або родичів дитини;
- дані особи, яка повідомила про примусове переміщення дитини: ПІБ, місце поточного перебування, контактний номер телефону, електронна адреса.

Куди передавати дані?

1. В українські органи:

- до Національної поліції України, особисто до найближчого відділення або за телефоном 102;
- до Національного інформаційного бюро,
за номером 16-48 - по Україні, або
+380442878165 - для тих, хто за кордоном;
- уповноваженому Верховної Ради України з прав людини:
на електронну пошту:
<mailto:hotline@ombudsman.gov.ua>
- можна заповнити онлайн-форму на сайті Діти війни:
<https://childrenofwar.gov.ua/send-request/>

2. До гуманітарних організацій:

[Every Human Being Vsj](#), міжнародна гуманітарно-правозахисна організація з офісом у Литві.

<https://everyhumanbeing.info/ua>

Email: help@everyhumanbeing.info

Telegram: t.me/every_human_being

[Save Ukraine:](#)

<https://saveukraineua.org/hotline>

гаряча лінія в Україні (працює 24/7, безплатно):

0 800 333 129.

Telegram: https://t.me/SaveUkraine_Project_bot

До гуманітарних організацій слід також повідомити, чи направили ви вже звернення до українських органів, чи ні. Якщо ви цього зробити не встигли - вони також зможуть вам із цим допомогти.

Що буде відбуватися далі?

На базі загальнодоступних та/або тих, що публікуються в соціальних мережах, та/або тих, що передаються між собою гуманітарними організаціями відомостей, вашу дитину будуть шукати.

Після встановлення її місцезнаходження, ви або ваш близький (ми рекомендуємо, щоб це була жінка) зможете забрати дитину самостійно або із залученням інших осіб.

Ми не рекомендуємо їхати в Росію, якщо цього можна уникнути*

краще призначити супроводжуючого і перевезти дитину через кордон за нотаріальною згодою. Ви можете зустріти дитину на прикордонному пункті після перетину нею кордону Росії.

** Виняток становлять ситуації, коли дитину необхідно забрати з Будинку маляти: забрати новонародженого супроводжуючому буде на межі можливого.*

Чи можна зробити нотаріальні згоди в окупації?

Так, можна. На тимчасово окупованих територіях Запорізької та Херсонської областей їх оформляють за російськими законами. Не варто наполягати, щоб нотаріус оформляв їх за законами України: інакше за такою згодою вашу дитину не випустять за кордон РФ.

На тимчасово окупованих територіях Луганської та Донецької областей, згоди оформляються нотаріусом також із посиланнями на їхні квазі-законои. Уважно подивіться, щоб були посилання на російські норми: інакше російські прикордонники дитину не пропустять.

Приклади форми згоди можна знайти в кінці документа і в окремому файлі на сайті (для друку). Ви можете принести текст нотаріусу, він зробить вам згоду на базі цієї чернетки.

Де взяти супроводжуючого, щоб не їхати в Росію?

Зверніться до гуманітарних організацій, вони зможуть надати надійного волонтера, а також допомогти вам у всьому процесі.

Щоб вам було спокійніше, заздалегідь познайомтеся і поспілкуйтеся з активістами та працівниками гуманітарної організації.

Обов'язково необхідно вести весь процес із поверненням дитини з кимось із гуманітарних організацій: у разі, якщо у вас або дитини десь будуть складнощі (наприклад, ситуації з переходом кордону та прикордонниками), саме вони зможуть допомогти, і з великою ймовірністю, вже знатимуть, що робити.

**Пам'ятайте,
що ви не самотні і гуманітарні
організації намагатимуться
допомогти на всіх етапах,
де тільки зможуть.**

Пам'ятка для дітей (неповнолітніх), які самостійно перетинають кордон РФ для зустрічі з батьками.

Тезисно, що потрібно сказати прикордонникам, якщо вас не хочуть пропускати:

Російська Федерація є учасницею міжнародної Конвенції про права дитини. Держави-учасниці цієї Конвенції зобов'язуються стежити, щоб дітей не розлучали з батьками.

А якщо так сталося, що розлучилися - возз'єднувати сім'ї.

Конвенція передбачає, що, зокрема, РФ зобов'язана поважати право дитини та її батьків залишати будь-яку країну, включно зі своєю власною, і повертатися у свою країну. Необхідно пояснити, що батько чекає на вас по той бік кордону. Що вам потрібно пройти їхній пост, щоб батько вас зустрів.

Далі аргументи з СНД: Росія також підписала Постанову Міжпарламентської асамблеї держав - учасниць СНД "Про біженців". Відповідно до цього документа, дитину мають повертати батькам за ініціативою РФ (у цьому випадку), однак цього зроблено не було.

І, нарешті, ще з часів СРСР (і після його розпаду) - РФ був підписаний Додатковий протокол до Женевських конвенцій, від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів, від 8 червня 1977 року (Протокол I). Країни-учасниці Конвенції зобов'язані будь-якими можливими шляхами сприяти возз'єднанню сімей, роз'єднаних унаслідок збройних конфліктів. Власне, щоб посприяти мені (дитині) достатньо просто пропустити через кордон. Говоріть про те, що по той бік кордону вас зустрічає батько або відповідальний.

Важливо! Розмовляти на всіх етапах необхідно **максимально спокійно**.

Нижче ми зібрали всі актуальні статті. Важливе виділено кольором. Краще ознайомитися, щоб було зрозуміло, на що посилалися.

КОМПЕТЕНТНЫМ ОРГАНАМ
ФИО родителя,
Гражданин Украины
[дата] года рождения
Паспорт № [номер], выдан [дата],
действителен до [дата]
органом [наименование органа]
Проживающего по адресу: [как в паспорте].

Согласие на выезд несовершеннолетнего ребенка за границу Российской Федерации

Настоящим я, [отец/мать/законный представитель], ФИО родителя/представителя, гражданин Украины, осознавая значение своих действий, находясь при здоровом уме и ясной памяти, действуя согласно свободного волеизъявления, при отсутствии любого принуждения, как физического, так и психического со стороны других лиц, предоставляю согласие на выезд моего несовершеннолетнего [сына/дочери] [Ф. И. О.], [число, месяц, год] рождения, [место рождения], [реквизиты свидетельства о рождении ребенка], [реквизиты паспорта ребенка] из Российской Федерации в [указать название страны (Республику Эстония)].

На границе [страна пересечения, Эстония, например] моего сына встретит [лучше утверждать родственность тетя/дядя Ф. И. О.], [число, месяц, год рождения], [данные документа ID/паспорта], место жительства: [вписать], тел: [вписать].

Цель поездки: воссоединение семьи.

Срок поездки: [вписать буквенно дату, например: со второго мая две тысячи двадцать второго года до второго июня две тысячи двадцать второго года].

Предоставляю право [гражданину __, Ф. И. О. сопровождающего лица, дата рождения __, тел: __] на время поездки и до встречи [сына/дочери] на границе Эстонии на решение всех вопросов в соответствии со статьей 22 ФЗ РФ "О порядке выезда из Российской Федерации и въезда в Российскую Федерацию", в том числе получать и предоставлять необходимые документы, подавать заявления, расписываться, производить необходимые платежи, а также осуществлять все другие необходимые действия и формальности. Усыновление или задержка [Ф. И. О. ребенка] в [указать название страны] не предусматривается.

Дополнительно сообщаю, что в связи с введением военного положения в Украине, для выезда ребенка в сопровождении одного родителя нотариальное согласие другого родителя не требуется, а для самостоятельного путешествия ребенка в соответствии с постановлением Кабинета министров Украины от 28 февраля 2022 г. № 164, требуется согласие одного родителя, заверенное нотариусом.

Текст заявления мной прочитан лично, содержание его мне понятно.

[Дата] [подпись и Ф. И. О. родителя]

Конвенция о правах ребенка

Принята резолюцией 44/25

Генеральной Ассамблеи от 20 ноября 1989 года

Статья 9

1. Государства-участники обеспечивают, чтобы ребенок не разлучался со своими родителями вопреки их желанию, за исключением случаев, когда компетентные органы, согласно судебному решению, определяют в соответствии с применимым законом и процедурами, что такое разлучение необходимо в наилучших интересах ребенка. Такое определение может оказаться необходимым в том или ином конкретном случае, например, когда родители жестоко обращаются с ребенком или не заботятся о нем или когда родители проживают раздельно и необходимо принять решение относительно места проживания ребенка.
2. В ходе любого разбирательства в соответствии с пунктом 1 настоящей статьи всем заинтересованным сторонам предоставляется возможность участвовать в разбирательстве и излагать свои точки зрения.
3. Государства-участники уважают право ребенка, который разлучается с одним или обоими родителями, поддерживать на регулярной основе личные отношения и прямые контакты с обоими родителями, за исключением случая, когда это противоречит наилучшим интересам ребенка.
4. В тех случаях, когда такое разлучение вытекает из какого-либо решения, принятого государством-участником, например при аресте, тюремном заключении, высылке, депортации или смерти (включая смерть, наступившую по любой причине во время нахождения данного лица в ведении государства) одного или обоих родителей или ребенка, такое государство-участник предоставляет родителям, ребенку или, если это необходимо, другому члену семьи по их просьбе необходимую информацию в отношении местонахождения отсутствующего члена/членов семьи, если предоставление этой информации не наносит ущерба благосостоянию ребенка. Государства-участники в дальнейшем обеспечивают, чтобы представление такой просьбы само по себе не приводило к неблагоприятным последствиям для соответствующего лица/лиц.

Статья 10

1. В соответствии с обязательством государств-участников по пункту 1 статьи 9 заявления ребенка или его родителей на въезд в государство-участник или выезд из него с целью воссоединения семьи должны рассматриваться государствами-участниками позитивным, гуманным и оперативным образом. Государства-участники далее обеспечивают, чтобы представление такой просьбы не приводило к неблагоприятным последствиям для заявителей и членов их семьи.
2. Ребенок, родители которого проживают в различных государствах, имеет право поддерживать на регулярной основе, за исключением особых обстоятельств, личные отношения и прямые контакты с обоими родителями. С этой целью и в соответствии с обязательством государств-участников по пункту 1 статьи 9 государства-участники уважают право ребенка и его родителей покидать любую страну, включая свою собственную, и возвращаться в свою страну. В отношении права покидать любую страну действуют только такие ограничения, какие установлены законом и необходимы для охраны государственной безопасности, общественного порядка (*ordre public*), здоровья или нравственности населения или прав и свобод других лиц, и совместимы с признанными в настоящей Конвенции другими правами.

Конвенция о правах ребенка**Принята резолюцией 44/25****Генеральной Ассамблеи от 20 ноября 1989 года**

1. Государства-участники принимают необходимые меры, с тем чтобы обеспечить ребенку, желающему получить статус беженца или считающемуся беженцем в соответствии с применимым международным или внутренним правом и процедурами, как сопровождаемому, так и не сопровождаемому его родителями или любым другим лицом, надлежащую защиту и гуманитарную помощь в пользовании применимыми правами, изложенными в настоящей Конвенции и других международных документах по правам человека или гуманитарных документов, участниками которых являются указанные государства.

2. С этой целью государства-участники оказывают, в случае, когда они считают это необходимым, содействие любым усилиям Организации Объединенных Наций и других компетентных межправительственных организаций или неправительственных организаций, сотрудничающих с Организацией Объединенных Наций, по защите такого ребенка и оказанию ему помощи и поиску родителей или других членов семьи любого ребенка-беженца, с тем чтобы получить информацию, необходимую для его воссоединения со своей семьей. В тех случаях, когда родители или другие члены семьи не могут быть найдены, этому ребенку предоставляется такая же защита, как и любому другому ребенку, по какой-либо причине постоянно или временно лишенному своего семейного окружения, как это предусмотрено в настоящей Конвенции.

Постановление Межпарламентской ассамблеи государств - участников СНГ от 27 ноября 2020 г. N 51-5 "О модельном законе "О беженцах"

Статья 51. Воссоединение семьи в случае несопровождаемых несовершеннолетних заявителей

1. Воссоединение семьи в случае несопровождаемых несовершеннолетних заявителей, которым предоставлены статус беженца или дополнительная защита, осуществляется в целях обеспечения наилучших интересов ребенка.

2. Уполномоченный орган по работе с беженцами начинает процедуру воссоединения семьи по собственной инициативе с учетом мнения несопровождаемого несовершеннолетнего заявителя.

3. В случае если семья несопровождаемого несовершеннолетнего заявителя найдена, уполномоченный орган по работе с беженцами должен проанализировать возможность и условия ее воссоединения и вынести по этому вопросу мотивированное решение.

Дополнительный протокол к Женевским конвенциям, от 12 августа 1949 года, касающийся защиты жертв международных вооруженных конфликтов, от 8 июня 1977 г. (Протокол I)

Статья 74 - Воссоединение разъединенных семей

Высокие Договаривающиеся Стороны и стороны, находящиеся в конфликте, любыми возможными путями способствуют воссоединению семей, разъединенных в результате вооруженных конфликтов, и, в частности, поощряют работу гуманитарных организаций, выполняющих эту задачу, в соответствии с положениями Конвенций и настоящего Протокола и согласно их соответствующим правилам безопасности.